

Even geduld

Een testbeeld van de televisie in Vlaanderen.
Frank Van Laeken, Icarus, Antwerpen, 254
blz.

Gekker kan haast niet. Wat bijvoorbeeld te denken van de TV-zender die van het nieuwe wereldrecord van Michael Johnson op de 200 meter de beelden van de laatste vijf seconden niet uitzendt? De omroepen die elkaars exclusiviteit op sport of film voor veel geld afsnoepen "lijken wel kleuters die elkaar speelgoed afpakken", aldus Frank Van Laeken (blz. 221). Of de TV-toestand in Brazilië: "Kijkcijfers worden van minuut tot minuut geanalyseerd. Als ze tegenvallen, dan kan een lopend programma worden onderbroken of een praatgast de mond gesnoerd. Meestal komt er dan een item over seks of dieren-in de plaats" (blz. 205). Een Braziliaanse chaos valt in Vlaanderen niet direct te verwachten. Toen VT4, in navolging van de situatie in Nieuw-Zeeland, zijn programmatie bijna wekelijks aanpaste, viel dat niet in goede aarde. De Vlamingen willen nog steeds een houvast, ook op hun televisie: het programmaboekje moet worden gevolgd! En dat zit voorlopig nog wel snor.

In *Even geduld* wil Frank Van Laeken "een testbeeld van de televisie in Vlaanderen" schetsen. In eerste zes hoofdstukken schetst hij het verleden en het heden van de BRTN, VTM, VT4, Filmnet-Supersport, de regionale televisieomroepen en de nieuwe media. Het zijn grotendeels overbodige hoofdstukken. Zeker voor wat betreft BRTN, VTM en VT4 herkauwt Van Laeken gekende gebeurtenissen: oude indianenverhalen van politieke tussenkomsten op de BRT, de zaak Buyle, het CVP-

zwartboek, de programma's door politieke derden; het ontstaan en de 'val' van VTM, het web van persoonlijke bindingen tussen de commerciële omroep, de audio-visuele sector en (sommige) dag- en weekbladen, het personeelsverloop, de zich wijzigende aandelenstructuur; de 'illegale' start en bestaan van de 'Britse' omroep VT4, de 'unserved audience', de jonge kijker, bloot en (Amerikaanse) soap. Het meeste van de BRT- en VTM-geschiedenis werd reeds grondiger onderzocht en beschreven door wetenschappelijke mediakenners Jean-Claude Burgelman en Patrick Herroelen, en door journaliste Marijke Libert. De meer recente geschiedenis kan door elke aandachtige krantenlezer op de voet gevolgd worden. Journalisten schrijven immers graag over de eigen sector.

De volgende vier hoofdstukken over het heden en de toekomst bevatten o.a. enkele zeer verhelderende passages over commerciële strategieën van televisiemaken. Wie er nog mocht aangetwijfeld hebben: voor Christian Van Thillo van de Persgroep en belangrijk beheerder van VTM is commerciële televisie louter en alleen 'moneymaking'. Het simpele motto van deze Vlaamse 'mediatycoon' is: 't mag niks kosten, 't moet veel opbrengen. Zo beoordeelt hij zelfs het zo bevochten voetbalcontract als een financieel slechte zaak voor VTM. Een korte berekening van de kostprijs per uur uitzending leert hem immers dat enkele BV's (beleggen Vlamingen) een uur laten moppentappen stukken goedkoper is en meer bekeken wordt, dus meer publiciteitsheidschappen bij meer kijkers brengt. Wat hem betreft is de conclusie snel gemaakt: meer moppen en minder voetbal (blz. 218).

Ook de bedrijfsstrategie van Filmnet en VT4 is eenvoudig: elk jaar wordt met veel aplomb het break-evenpunt beloofd, dat elk jaar evenzovlot niet wordt gehaald. Toenmalige Filmnetpief Hans Kloek (intussen zelf ontslagen) weet ook waarom: "Kenmerk van onze business is dat plannen bijna nooit uitkomen omdat er iedere keer nieuwe zaken gebeuren". Het programmaconcept wordt bijgesteld, personeel ververst, het verlies blijft. Elk ander bedrijf met gelijkaardige rampresultaten gaat failliet. Niet zo in de televisiewereld. De bazen van Filmnet vinden de huidige verliezen trouwens niet rampzalig: "De waarde wordt niet bepaald door winst, maar door exclusiviteitscontracten, filmrechten, aantal abonnees". En verder: "Onze beurswaarde is gestegen. Dat betekent dat de markt vertrouwen heeft in onze business". Dit zal allemaal wel zo zijn, maar - klein detail - de Vlaamse kijker wil voorlopig niet en masse extra betalen voor nog een omroep bij, zelfs niet als die exclusieve rechtstreekse voetbalbeelden uitzendt.

Het overzicht dat Van Laeken van het Vlaamse omroepeland geeft, bevestigt dat alles steeds sneller evolueert, dat de tijd waarin we maanden op voorhand blindelings konden voorspellen wat we voorgeschoteld gingen krijgen voorgoed voorbij is, dat gevestigde waarden krampachtig en arrogant reageren op een nieuwe concurrent (zie de reactie van de BRT op VTM, en de reactie van VTM op VT4), dat de politieke besluitvorming de evoluties op het terrein niet kan volgen. Zo werd voormalig minister Weckx bijvoorbeeld door de eigen wetgeving verplicht om VT4 van de kabel te houden. Iets wat niet lukte.

Even geduld heeft het in de vijf overige hoofdstukken verder over de digitale televisie, telesofie (filosofie of beschouwingen over televisie) de exclusiviteitsrechten (vnl. in de sport), de reclame, emotietelevisie, privacy en de informatie-uitzendingen. Interessante stof, vooral omdat het over actuele hete hangijzers gaat. Maar alles blijft te veel een los samenraapsel van anecdotes en citaten opgeraapt uit de mond van enkele belangrijke mediaspelers. Zo komen we bijvoorbeeld te weten dat de voormalige chef-nieuws van de BRTN-televisie, Kris Borms, meestal om 19 uur thuiskwam, een aperitief dronk, het halfachtjournaal bekeek en soms reeds na tien minuten afhaakte omdat hij het te saai (!) vond (blz. 243). Probleem met een dergelijke werkwijze is de trivialiteit overstijgen, iets waarin Van Laeken niet altijd slaagt. Gelukkig is alles zeer vlot aan elkaar geschreven, met erg spitse tussentitels, one-liners en uitspraken.

Een ernstiger probleem is dat heel wat belangrijke gesprekpartners weigerden mee te werken aan dit boek. De kleine goden van de grote Vlaamse media wilden hun kennis niet aan de neus van journalist Van Laeken hangen. Zij bepalen zelf wel wanneer, waar en hoe ze met nieuws naar buiten komen.

Zo veel afzeggingen schaadt wel degelijk de kwaliteit van dit boek, in tegenstelling tot wat Van Laeken in zijn inleiding stelt. De auteur beseft dit blijkbaar ook, want in de loop van het boek komt hij er verschillende keren zelf op terug. Dat afwijzingsfront levert de auteur wel enkele prachtige bladzijden excuses op die niet zouden misstaan in het 'Grote Excusesboek', maar als lezer ben je daarmee niet veel. De vraag

of hij met zo veel afzeggingen zijn boek in deze vorm wel had moeten publiceren, is bij de auteur niet opgekomen. Misschien had hij zich beter beperkt en zich toegespitst op zijn onderliggende bekommernis, nl. ethische vragen stellen over televisie. Moet dit alles? Zit de doorsnee-kijker te wachten op al die nieuwe digisnufjes? Wordt hier niet kunstmatig een behoefte gecreëerd? M.a.w. wat is de essentie van televisie? Daarover schrijft Van Laeken enkele behartenswaardige dingen, die wat mij betreft best verder uitgewerkt hadden mogen worden.

Een ander probleem met dergelijke boeken is dat ze snel gedateerd zijn. Verschillende toestanden, strategieën en meningen die hier beschreven staan, zijn in minder dan een jaar alweer veranderd of verdwenen. Op die manier sluisde de auteur zelf een aantal storende onjuistheden in zijn boek. De kostprijs van het Mc Kinsey-rapport is bijvoorbeeld wél gekend, de situatie van Infogate en van het BRTN-koor en orkest ziet er nu heel anders uit dan beschreven, het is Henny De Baets en niet Henny Baets die in de Raad van Bestuur zelt, momenteel is het niet meer de minister van cultuur die bevoegd is maar de minister van economie, landbouw en media, het is niet alleen Tuur Van Wallendael die voorstander is van een heffing op reclame maar ook de VU verdedigt reeds een tijd dit standpunt. Enzovoort. Opnieuw stel ik hier de vraag waarom Van Laeken zijn onderwerpen niet dieper uitwerkt en voorziet van een eigen mening. Zo lees je bijvoorbeeld Van Laekens (terechte) afkeer van de evolutie naar steeds meer en duurdere exclusiviteitscontracten in de sportsector (Van Laeken is sportjournalist). In de andere hoofdstuk-

ken is het soms gissen naar de stellingen van de auteur die "zo accuraat mogelijk koffiedik wil kijken". De meningen van de mediavertegenwoordigers mogen dan wel interessant zijn, je moet ze steeds nemen voor wat ze waard zijn: zeer persoonlijke impressies. Bovendien krijg je - zoals gezegd - niet het volledige palet aan meningen.

Eén frappante mening wil ik de lezer echter niet onthouden. Gui Polspoel, de vroegere 'laatste verdediger' van de openbare omroep en ondertussen sportverslaggever bij Filmnet-Supersport, ziet het aantal exclusiviteitsrechten voor grote (sport)evenementen meer en meer naar de betaalomroepen gaan en vindt dit blijkbaar verdedigbaar. "De tijd van Sinterklaas waarin de kijkers voor niets extra moesten betalen is voorbij. Het klinkt niet sympatisch, het is de politiek van het voldongen feit." Maar de oude liefde is blijkbaar nog niet helemaal uitgeblust, want in éénzelfde adem geeft Polspoel de openbare omroep een strategie mee: "Waarom niet naar Supersport stappen en het recht kopen om een uitgebreide samenvatting te kunnen brengen, naast een randreportage van journalisten ter plekke? Daarmee kan je schitterende programma's maken. De BRTN zou het recht op 'first refusal' kunnen behouden: is Supersport niet geïnteresseerd, dan wordt het evenement eerst aan de BRTN aangeboden. Op die manier kan de BRTN haar imago van informatie-zender versterken". 't Is maar dat we het weten...

Geert Selleslach